

Acmeological approach assumes that Acme and self-fulfillment is not the perfect images, but constant movement through the ratio of the real characteristics of human development with an optimal model of self-development. The person not only realizes him/herself, making a choice between ways of reproductive development; he/she qualitatively transforms him/herself, removing psychological barriers, rethinking life expectancy, looking for opportunities for development acmeologically significant qualities, producing personal development trajectory. Acmeological approach allows theoretically conceptualize the nature of personality as a subject of self-development. From the point of view of the acmeological approach the subject of self-development is the space between two poles – from the real, often non-optimal to the perfect means of self-organization

The concept of the study of acmeological foundations of continuous professional training of physical education specialists is constituted of various system components of the subject – subject relationship (teacher-student, student-student, administration-student, etc.) as a factor of student-centered education (the training of a competitive graduate at labour market) and the result of specialist training, professional growth and self-improvement.

Prospects of further studies in this direction are to determine criteria and levels of formation of components of acmeological competence of physical education specialists in the continuous professional training on the basis of acmeology.

Key words: *acmeology; concept of study; continuous education; professional training; physical education specialist.*

УДК 378.147:811.111

М. В. Дука

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПОНЯТТЯ «ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» ТА АНАЛІЗ МЕТОДІВ ЇЇ ФОРМУВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

У статті здійснено ретроспективний аналіз підходів до вирішення проблеми ефективного діалогу культур. Визначено сутність поняття «лінгвосоціокультурна компетентність», проаналізовано його структурно-компонентний склад та уточнено вимоги до формування лінгвосоціокультурної компетентності у студентів мовних вищих навчальних закладів. Специфіковано завдання формування лінгвосоціокультурної компетентності у студентів, які вивчають англійську мову як першу іноземну. Обґрунтовано необхідність навчання розуміння невербальних засобів комунікації у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Ключові слова: *лінгвосоціокультурна компетентність, знання, уміння, готовність, обізнаність, невербальні засоби комунікації, студенти вищих навчальних закладів.*

Постановка проблеми. Інтенсифікація глобалізаційних процесів, наслідками якої є міжнародний поділ праці, міграція грошових, людських і виробничих ресурсів у світовому масштабі, стандартизація законодавства, уніфікація соціальних та економічних відносин, і, як результат, зближення культур різних країн, актуалізує проблему реалізації ефективної міжкультурної комунікації, так званого «діалогу культур». У свою чергу, це приводить до необхідності оновлення та вдосконалення всієї системи навчання у вищих навчальних закладах. Проблеми культури й міжкультурної

комунікації мають розглядатися в межах навчального процесу як глобальне завдання всієї системи освіти. Таким чином, нагальною є проблема формування у студентів лінгвосоціокультурної компетентності.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемі формування лінгвосоціокультурної компетентності присвячено увагу таких учених, як Н. Ф. Бориско, Є. М. Верещагін, Н. Д. Гальскова, І. А. Зимня, В. Г. Костомаров, Л. П. Рудакова, О. М. Соловова, С. Г. Тер-Мінасова. Варто, однак, зауважити, що проблема навчання розуміння невербальних засобів комунікації у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності, залишається невирішеною.

Виклад основного матеріалу. Здійснення повноцінної міжкультурної взаємодії з представниками інших культурних спільнот, «діалогу культур», який, за визначенням Н. Д. Гальскової, є «безальтернативною філософією світобачення теперішнього та майбутнього в житті сучасного суспільства» [3, 25], – можливе лише за умови формування в процесі навчання іноземних мов міжкультурної комунікативної компетентності, тобто досягнення такої якості мовної особистості, що дозволить останній вийти за межі власної культури й набути якостей медіатора культур, не втрачаючи в той самий час власної культурної ідентичності.

У цьому контексті, О. М. Соловова [10, 12] конкретизує мету навчання іноземних мов як можливість здійснювати діалог культур, тобто трансформувати «мовний бар'єр у джерело взаємного збагачення культур та широкого діалогу». Вона підкреслює, що під «діалогом культур» потрібно розуміти знання як рідної культури, так і культури інших країн, мова яких вивчається.

С. Г. Тер-Мінасова [11, 8–10] вважає, що для забезпечення ефективного спілкування між представниками різних культур недостатньо подолати лише мовний бар'єр, адже задля цього потрібно також подолати бар'єр культурний.

Ідеї про важливість паралельного вивчення мови й культури з'явилися ще в ХІХ ст. в межах так званих прямих методів вивчення мов, де наголошувалося, що кожна мова відображає різне світобачення та різну систему понять, цінностей представників інших лінгвокультур, з чим обов'язково потрібно знайомити тих, хто вивчає мову. Паралельне опанування мовою та культурою було предметом вивчення багатьох зарубіжних учених першої половини ХХ ст., таких як Ш. Швейцер, Е. Сімон, О. Єсперсен, Ч. Хендшин.

У радянській педагогічній науці постановка проблеми паралельного вивчення мови та культури починається з праці Є. М. Верещагіна та В. Г. Костомарова «Язык и культура» [2], у якій ідеться про необхідність використання різних країнознавчих фактів у процесі вивчення мови з метою ознайомлення тих, хто навчається, з новою для них культурою.

У 80-х рр. XX ст. у зв'язку з формуванням нової парадигми практичного застосування знань про національно-культурну специфіку того чи іншого суспільства в навчальному процесі вивчення іноземних мов з'являються нові дисципліни (такі, наприклад, як країнознавство, лінгвокраїнознавство тощо).

Наприкінці 90-х рр. XX ст. пошук шляхів взаємопов'язаного вивчення мови та культури проводили такі вчені, як Н. Ф. Бориско, І. А. Зимня, Р. К. Мін'яр-Белоручев, С. Ю. Ніколаєва, Л. П. Рудакова, Л. П. Смелякова, С. Г. Тер-Мінасова.

На початку XXI ст. з появою компетентнісного підходу до навчання проблема взаємодії мови та культури почала розглядатися з позицій формування певних компетенцій/компетентностей. Відповідно до сучасної концепції мовної освіти, у суб'єктів навчання необхідно формувати кілька компетентностей (субкомпетентностей): мовленнєвих, (лінгво)соціокультурної, мовних (лінгвістичних) і навчально-стратегічної [5, 84].

Поняття «соціокультурна компетенція» аналізується в працях таких учених, як Н. Ф. Бориско, Н. Д. Гальскова, І. А. Зимня, Л. Г. Кожедуб, Ю. В. Кузьменко, С. Ю. Ніколаєва, М. Л. Писанко, Л. П. Рудакова, В. В. Сафонова, О. Б. Тарнопольський, Г. С. Тер-Мінасова, С. І. Шукліна, які розглядають її як один із показників готовності особистості до здійснення міжкультурної комунікації.

Зауважимо, що соціокультурна компетенція розглядається як здатність особистості набувати різноманітних культурологічних, (лінгво-) країнознавчих, соціокультурних і міжкультурних знань і користуватися ними для досягнення своїх цілей в іншомовному спілкуванні [5, 429]. Отже, метою оволодіння соціокультурною компетенцією є ознайомлення суб'єктів навчання іноземних мов і культур з національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки і формування в них умінь користуватися елементами соціокультурного контексту, необхідними для породження та сприйняття мовлення з точки зору носіїв мови.

У праці О. М. Соловової [10, 15] соціокультурну компетенцію визначено як сукупність соціолінгвістичної, соціокультурної та соціальної компетенцій.

У свою чергу, В. В. Сафонова виділяє такі компоненти соціокультурної компетенції, як загальнокультурний, країнознавчо-маркований, культурознавчий, лінгвокультурознавчий, соціолінгвістичний і соціальний [8, 18], що визначають зміст соціокультурної компетенції як сукупність знань, навичок, умінь, а також певних здібностей та якостей.

У структурі соціокультурної компетенції Н. Ф. Бориско [6, 249] виділяє країнознавчі та соціокультурні знання (до них належать, наприклад, такі, як знання історії, географії, політичного устрою, економіки, літератури мистецтва тощо), соціолінгвістичні знання (знання важливих для

здійснення успішної комунікації особливостей як мовленнєвої, так і немовленнєвої поведінки носіїв мови), міжкультурні знання й уміння, а також відповідні наведеним знанням навички і вміння.

На нашу думку, дещо незрозумілим залишається підпорядкування у вищенаведених структурах соціокультурної компетенції соціокультурного елементу. Номінації, обрані на позначення обох термінів, не відбивають специфіки гіперо-гіпономічних відносин, у яких знаходяться поняття. Зробимо припущення, що саме необхідність виокремити ці елементи один від одного та специфікувати всі аспекти, які розглядає соціокультурна компетенція як здатність і готовність особистості до міжкультурного спілкування, спричинила трансформацію терміна «соціокультурна компетенція/компетентність» у новий термін – «лінгвосоціокультурна компетентність» (ЛСК).

ЛСК має успішно функціонувати як у безпосередньому, так і в опосередкованому іншомовному міжкультурному спілкуванні та забезпечувати взаєморозуміння партнерів як представників різних культурних спільнот [5, 425].

ЛСК визначається як складний і багатокомпонентний феномен, до складу якого входять такі компоненти (субкомпетентності), як соціолінгвістична компетентність, соціокультурна компетентність та соціальна компетентність, кожен з яких розглядають як сукупність певних знань, навичок і вмінь, а також здатності й готовності до повноцінної участі в процесі міжкультурної комунікації [5, 425–432] (рис. 1).

Розглянемо компоненти, які входять до складу ЛСК, детальніше.

Отже, соціолінгвістична компетентність є складовою частиною ЛСК, що визначається як здатність особистості обирати, використовувати й розуміти мовні та мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національно-культурною специфікою, відповідно до контексту, ситуації та стилю спілкування [5, 425].

Соціокультурна компетентність є здатністю особистості отримувати культурологічні, (лінгво-) країнознавчі, соціокультурні й міжкультурні знання і користуватися цими знаннями для здійснення успішної міжкультурної взаємодії [5, 429]. Третім компонентом, який входить до складу ЛСК, є соціальна компетентність, яку визначають як здатність особистості взаємодіяти з представниками інших лінгвокультур у певних життєвих ситуаціях, а саме: орієнтуватися в таких ситуаціях, керувати ними, вирішувати непорозуміння, які можуть виникнути [5, 430]. До знань і вмінь цієї компетентності звичайно відносять:

- знання культурно-специфічних правил і норм спілкування та вмінь користуватися ними;
- знання ритуалів і стандартизованих моделей поведінки й уміння користуватися ними.

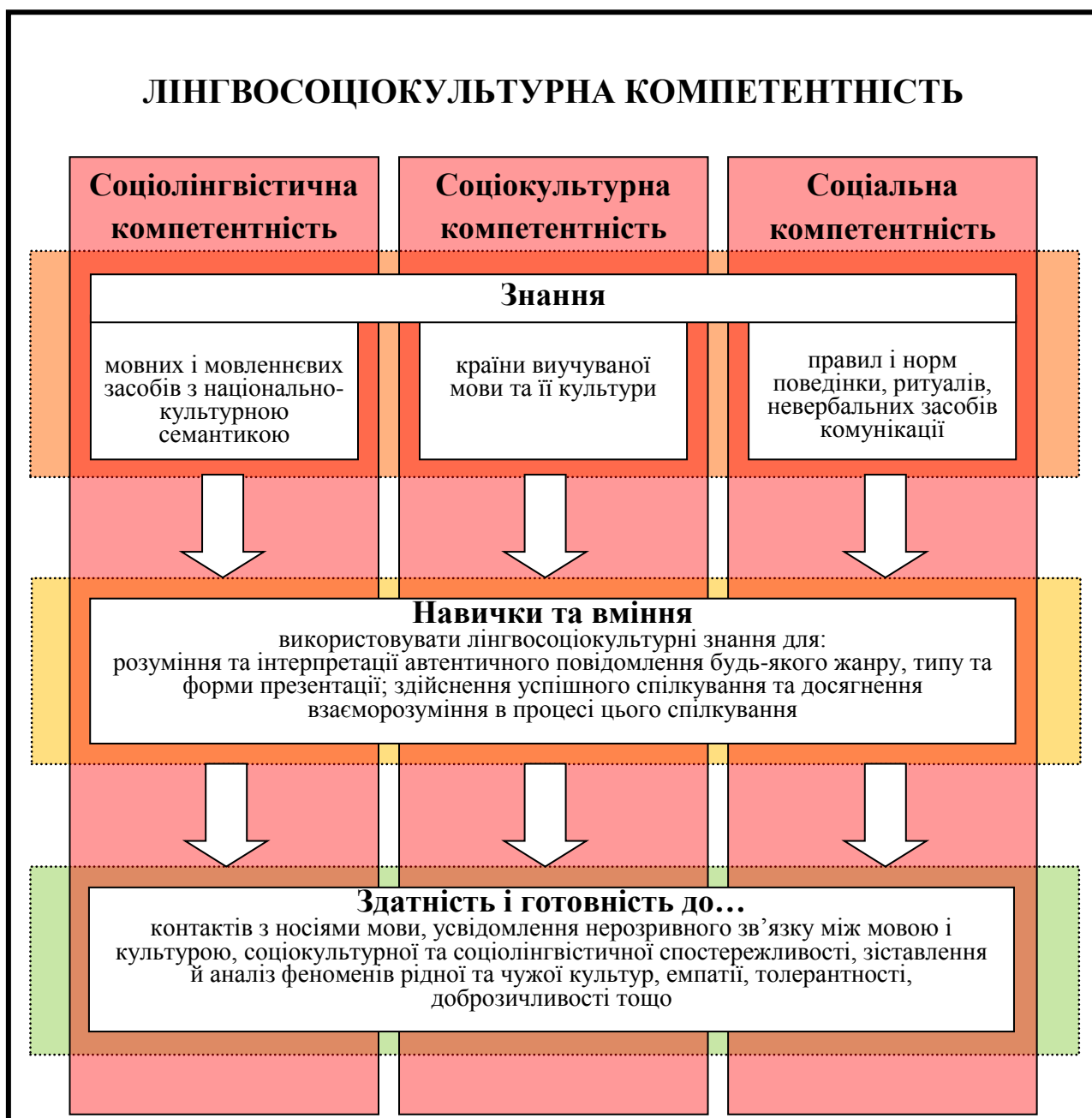

Рис. 1. Склад і структура лінгвосоціокультурної компетентності

Згідно з Програмою з англійської мови для університетів та інститутів (Програма) [7], завданнями формування ЛСК у студентів, які вивчають англійську мову як першу іноземну, є такі:

I. Забезпечити набуття ЗНАНЬ:

- щодо традицій та культури Великої Британії та США в контексті вивчених тем;
- щодо стилю життя англійців (американців), їхніх цінностей та стилю поведінки.

II. Розвивати ВМІННЯ:

- використовувати знання соціокультурної специфіки (щодо традицій та культури Великої Британії та США) відповідно до тем курсу;

- розуміти соціокультурну специфіку країн англомовного світу, зображену в тексті;

- спілкуватися адекватно на професійні та позапрофесійні теми.

III. Викликати ОБІЗНАНІСТЬ, ЗДАТНІСТЬ і ГОТОВНІСТЬ:

- обізнаність студентів щодо різних традицій та типів поведінки представників країн англомовного світу;

- здатність до розуміння представників англомовних країн, особливостей їхньої культури;

- готовність студентів досліджувати різні сфери життя (політичну, соціальну, культурну, приватну) представників країн англомовного світу.

Зауважимо, що до важливих компонентів, які повинні бути обов'язково враховані в процесі формування в майбутніх філологів ЛСК, є невербальні засоби комунікації. У широкому розумінні під невербальними засобами комунікації розуміють значущі рухи людини, до яких належать жести, міміка, пантоміміка, зміни особистого простору, дистанції, голосові варіації, а також ситуативні деталі статичного характеру такі, як одяг, стиль зачіски, аксесуари, прикраси, татування тощо. Сукупність невербальних засобів комунікації, які виражають психічні стани людини, її ставлення до партнера, до ситуації спілкування загалом, складає невербальну поведінку людини.

У працях багатьох науковців, зокрема у С. Г. Тер-Мінасової [11, 95], є дані про використання в комунікаційному процесі окремих засобів здійснення спілкування. Так, 7 % складають вербальні засоби комунікації, 38 % – фонетичне оформлення мовлення (інтонація, тон, тембр тощо), 55 % – невербальні засоби комунікації (міміка, жести, рухи тіла тощо). Таким чином, у процесі спілкування лише 7 % інформації передається за допомогою мовних засобів, а більшість смислового навантаження несуть особливості невербальної поведінки.

Як бачимо, невербальні засоби комунікації є невід'ємною частиною комунікативного процесу, а їх смислове навантаження іноді перевищує інформативність вербальних засобів [4; 9; 12]. Роль невербального коду в процесі спілкування є настільки важливою, що в лінгвістичній науковій літературі існує твердження, що не невербальні засоби комунікації вбудовані у вербальний компонент, а вербальний компонент органічно входить у невербальну сферу спілкування як у щось первісне [1].

Поряд із цим, аналіз Програми [7] засвідчив, що на сьогоднішній день не існує чіткого розподілу щодо оволодіння майбутніми філологами знаннями, навичками й уміннями розуміти невербальні засоби комунікації та готовністю їх адекватно інтерпретувати або використовувати ні відповідно до курсу навчання, ні до виду мовленнєвої діяльності. Конкретизація вмінь, потрібних для розуміння невербальних засобів комунікації в письмових текстах, а також умінь використання невербальних засобів комунікації в різних видах мовленнєвої діяльності, є відсутньою. У таблиці 1 представлено

зведені вимоги Програми по курсах навчання, що стосуються невербальних засобів комунікації як у складі ЛСК, так і як її окремий елемент.

Таблиця 1

**Вимоги Програми щодо навчання невербальних засобів
комунікації як окремого елемента або у складі лінгвосоціокультурної
компетентності**

Курси навчання	Загальні вимоги	Вимоги за видами мовленнєвої діяльності
1 [7, 41–57]	1) формування ЛСК, забезпечення обізнаності студентів щодо різних традицій і типів поведінки англіїців; 2) забезпечити набуття знань щодо базових типів інформації; 3) розвиток уміння з легкістю взаємодіяти в тематично знайомих ситуаціях; 4) формування вміння розуміти соціокультурну специфіку англомовного світу в тексті	1) <i>аудіювання</i> : не конкретизовано; 2) <i>говоріння</i> : а) використовувати форми ввічливості у привітаннях і звертаннях; б) давати прості інструкції. 3) <i>читання</i> : не конкретизовано; 4) <i>письмо</i> : формувати вміння описувати людей, події
2 [7, 59–75]	1) забезпечити набуття знань щодо традицій та культури Великої Британії в контексті вивчених тем; 2) розвиток уміння використовувати ці знання в процесі спілкування	1) <i>аудіювання</i> : не конкретизовано; 2) <i>говоріння</i> : не конкретизовано; 3) <i>читання</i> : не конкретизовано; 4) <i>письмо</i> : не конкретизовано
3 [7, 76–90]	1) забезпечити набуття знань щодо стилю життя англіїців, їхніх цінностей та стилю поведінки; 2) розвивати вміння використовувати знання соціокультурної специфіки відповідно до тем курсу	1) <i>аудіювання</i> : розвивати вміння поєднувати лінгвістичні, паралінгвістичні (інтонацію та наголос) та нелінгвістичні (жести) засоби; 2) <i>говоріння</i> : не конкретизовано; 3) <i>читання</i> : не конкретизовано; 4) <i>письмо</i> : не конкретизовано
4 [7, 91–101]	1) розвивати здатність до розуміння представників англомовних країн, їхньої культури та готовність досліджувати різні сфери життя англіїців; 2) розвивати вміння спілкуватися адекватно на професійні та позапрофесійні теми	1) <i>аудіювання</i> : ідентифікувати приховане ставлення співрозмовників одне до одного та відношення між ними; 2) <i>говоріння</i> : не конкретизовано; 3) <i>читання</i> : ідентифікувати дрібні деталі; розвивати вміння характеризувати персонажів; розвивати вміння, які стосуються паралінгвістичних характеристик; 4) <i>письмо</i> : не конкретизовано

Як бачимо, у Програмі йдеться про важливість формування ЛСК у цілому, тоді як завдання, що стосуються невербальних засобів комунікації і мають виконуватися відповідно до кожного виду мовленнєвої діяльності,

майже не специфікуються. Уміння, які стосуються розуміння та використання невербальних засобів комунікації, прописані в Програмі лише імпліцитно в загальному переліку завдань і цілей курсу. Уміння розуміння невербальних засобів комунікації специфікується лише для навчання аудіювання студентів 3-х курсів мовних спеціальностей, коли в Програмі наголошується на необхідності навчати студентів «... поєднувати лінгвістичні, паралінгвістичні (інтонацію та наголос) та нелінгвістичні (жести) засоби» [7, 82].

Отже, виникає нагальна потреба звернути увагу на проблему формування в майбутніх філологів ЛСК у процесі навчання читання, а саме навчання студентів вищих мовних навчальних закладів розуміння невербальних засобів комунікації в англомовних художніх творах, що робить необхідним виділення знань, навичок і вмінь розуміння невербальних засобів комунікації, а також здатності й готовності студентів до такого розуміння, які потребують подальшого уточнення, але в загальному вигляді можуть бути представлені як:

I. ЗНАННЯ: 1) щодо різних типів невербальних засобів комунікації; 2) специфіки їх пред'явлення в англомовному тексті; 3) функцій невербальних засобів комунікації.

II. НАВИЧКИ та ВМІННЯ 1) ідентифікувати невербальні засоби комунікації в літературному творі; 2) «читати» окремі невербальні засоби комунікації та їх кластери в контексті; 3) розуміти функції невербальних засобів комунікації для зображення конкретної ситуації спілкування, у якій вони є представленими; 4) розуміти соціокультурне навантаження, яке несуть невербальні засоби комунікації в тексті; 5) розуміти загальну атмосферу англомовного твору в цілому, реалізацію авторського задуму шляхом декодування інформації, яку несуть у тексті невербальні засоби комунікації.

III. ОБІЗНАНІСТЬ, ЗДАТНІСТЬ і ГОТОВНІСТЬ:

1) обізнаність студентів щодо різних невербальних засобів комунікації в поведінці представників англомовного світу;

2) здатність до розуміння невербальних засобів комунікації, які використовують представники англомовних країн, їхньої культури;

3) готовність студентів досліджувати особливості мовної репрезентації невербальних засобів комунікації в англомовних творах.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що навчання розуміння невербальних засобів комунікації є обов'язковим у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Перспективами дослідження ми вбачаємо конкретизацію труднощів навчання студентів мовних вищих навчальних закладів розуміння невербальних засобів комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов В. В. Речевое общение. Прагматические и семантические аспекты : учеб. пособие / В. В. Богданов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1990. – 88 с.
2. Верещагин Е. М. Язык и культура. Три лингвострановедческие концепции: лексического фона, рече-поведенческих тактик и сапиентемы / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : «Индрик», 2005. – 1040 с.
3. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам : пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ, 2003. – 192 с.
4. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации / И. Н. Горелов. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 112 с.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.] ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
6. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій : навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр» / [Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.] ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
7. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : Проект / С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін. – Вінниця : Вид-во «Нова книга», 2001. – 247 с.
8. Сафонова В. В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В. В. Сафонова // Иностр. яз. в шк. – 2001. – № 3. – С. 17–23.
9. Серякова И. И. Соматикон англоязычных дискурсивных практик : дис. ... доктора филолог. наук : 10.02.04, 10.02.15 / Серякова Ирина Ивановна. – К., 2012. – 441 с.
10. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс : пособие для студентов пед.вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – М. : АСТ: Астрель, 2009. – 238 с.
11. Тер-Минасова С. Г. Война и мир языков и культур / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово/Slovo, 2008. – 344 с.
12. Mehrabian A. Nonverbal Communication / Albert Mehrabian. – USA : Aldine Transaction, 2007. – 235 p.

РЕЗЮМЕ

Дука М. В. Понятие «лингвосоциокультурная компетентность» и анализ методов её формирования в педагогической теории и практике.

В статье осуществлён ретроспективный анализ подходов к решению проблемы эффективного диалога культур. Определена сущность понятия «лингвосоциокультурная компетентность», проанализирован его структурно-компонентный состав и уточнены задания формирования лингвосоциокультурной компетентности у студентов высших учебных заведений. Специфицированы задачи формирования лингвосоциокультурной компетентности у студентов, которые изучают английский язык как первый иностранный. Обоснована необходимость обучения пониманию невербальных средств коммуникации в процессе формирования лингвосоциокультурной компетентности.

Ключевые слова: лингвосоциокультурная компетентность, знания, умения, готовность, осведомлённость, невербальные средства коммуникации, студенты высших учебных заведений.

SUMMARY

Duka M. The notion of «linguosociocultural competence» and the analysis of the methods of its forming in the theory and practice of pedagogy.

The article deals with the retrospective analysis of the approaches to the problem of the effective intercultural dialogue as an open and respectful interaction between individuals, groups and organizations with different cultural backgrounds or world views. The essence of the notion of «linguosociocultural competence» as a complex and multicomponent phenomenon is investigated. The components of linguosociocultural competence, which include sociolinguistic, sociocultural and social subcompetences are systematized. Each of the subcompetences is seen as a set of particular knowledge, skills, awareness and availability to act as a member of effective intercultural communication.

The aims and tasks of forming linguosociocultural competence of students of higher educational institutions are singled out. The main objectives of forming linguosociocultural competence of students of higher educational institutions, who learn English as the specialty are specified. These objectives include showing the understanding of socio-cultural aspects of the English-speaking world, showing knowledge of the customs and culture of the English-speaking world within the topics studied, increasing socio-cultural knowledge and skills, developing strategies for looking at the English-speaking culture from the inside. The necessity of teaching understanding non-verbal signals in the process of forming of linguosociocultural competence is proved. Non-verbal signals are defined as the meaningful movements of a person, including gestures, mimics, pantomimics, changes of personal space, distance, particularities of voice and the specific static details as clothing, style of hairdo, accessories, jewelry, tattoos etc. It is proved that bearing implicit great meaning, those non-verbal signals mentioned should be taken into consideration.

The whole number of non-verbal symbols as the non-verbal behavior of a person expresses psychological states of a person, his/her attitude to the partner and to the situation in which the conversation takes place in general. The problem is that in the Curriculum for English Language Development in Universities and Institutes the problem of forming linguosociocultural competence is stated in general, when the specific tasks, which concern non-verbal signals in the process of communication, are not specified. Thus, the article is aimed at observing the problem of understanding of non-verbal signals in the process of forming linguosociocultural competence.

Key words: *linguosociocultural competence, knowledge, skills, awareness, availability, non-verbal signals, students of higher education institutions.*